BOSHLANG‘ICH SINFLARDA SHE’RIY MATNLAR USTIDA ISHLASHGA INNOVATSION YONDASHUV

Rabbimqulova Durdona Haydarqul qizi
GulDPI “Boshlang‘ich ta’lim” yo‘nalishi 3-bosqich talabasi
Sharifova Charos Fozil qizi
GulDPI “Boshlang‘ich ta’lim” yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Boshlang‘ich sinflarda she’riy matnlar ustida ishlashda innovatsion yondashuvlar bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, badiiy so‘z san’ati bilan tanishtirish va o‘qishga qiziqishini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Mazkur mavzu she’rlarni o‘qitish jarayonini qiziqarli va samarali qilishga yo‘naltirilgan zamonaviy metodlarni qamrab oladi. Ushbu yondashuvlarda o‘yinli va interaktiv metodlardan foydalanish, texnologiyalardan foydalangan holda audio va video materiallar yaratish, jamoaviy va rolli o‘qish, tahlil qilish kabi usullar orqali bolalarning she’riy asarlarni tushunish qobiliyatlari rivojlantiriladi. Innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonida o‘quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb qilib, ularga ijodiy fikrlash va estetik didni shakllantirishda yordam beradi. Mazkur maqolada boshlang‘ich sinflarda she’r matni ustida ishlash, uni tahlil qilishning innovatsion usullari yoritilgan.

Kalit so‘z: boshlang‘ich sinf, she’riy matnlar, innovatsion yondashuvlar, ta’limiy texnologiyalari, didaktik materiallar, bolalar she’riyatiga qiziqish, audiovizual materiallar, bolalarning ijodiy qobiliyatlari, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, she’riy obrazlar.

Abstract: Innovative approaches to working on poetic texts in elementary grades are important for developing children's creative thinking, introducing them to the art of words, and increasing their interest in reading. This topic covers modern methods aimed at making the process of teaching poems interesting and effective. In these approaches, children's ability to understand poetic works is developed through the use of playful and interactive methods, creation of audio and video materials using technologies, collective and role-playing reading, and analysis. Innovative approaches involve students as active participants in the educational process, helping them to develop creative thinking and aesthetic taste. This article describes innovative methods of working on the text of the poem and analyzing it in elementary grades.

Key words: primary class, poetic texts, innovative approaches, educational technologies, didactic materials, interest in children's poetry, audiovisual materials, children's creative abilities, development of critical thinking, poetic images.

KIRISH. Ta’lim jarayonida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining adabiy nutqini rivojlantirish va ularni badiiy asarlar bilan tanishtirish muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, she’riy matnlar orqali bolalarga estetik zavq uyg‘otish, ularning til imkoniyatlarini kengaytirish, fikrlash qobiliyatini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Boshlang‘ich sinflarda she’riy matnlar ustida ishlashning o‘zgacha usullari o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularning ijodiy tafakkurini shakllantiradi va o‘qitish samaradorligini oshiradi. Zamonaviy ta’lim tizimi va metodikasi turli innovatsion yondashuvlarni qo‘llashni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, she’riy matnlarni o‘qitishda interaktiv, texnologik va qiziqarli usullarni joriy qilish hozirgi davrda dolzarb masala hisoblanadi. Bu tadqiqotning asosiy maqsadi boshlang‘ich sinflarda she’riy matnlarni samarali o‘rganish usullarini o‘rganish, innovatsion yondashuvlar asosida o‘qitish jarayonini takomillashtirish va bu orqali o‘quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirishdir.

She’r — bu asar yoki his-tuyg‘ularni badiiy uslubda ifodalovchi, o‘ziga xos ritm va qafiyalarga ega bo‘lgan adabiy tur. She’r ko‘pincha o‘zida chuqur ma'nolarni, tasvirlarni va emotsiyalarni mujassamlashtiradi. U lirik, epik yoki dramatik bo‘lishi mumkin va turli xil mavzularni qamrab oladi. She’r yozish san'ati esa poeziya deb ataladi.

She’riy matn — bu she’r shaklida yozilgan badiiy asar. U ritm, qafiya va figurativ til vositalaridan foydalanib, muayyan his-tuyg‘ular, g‘oyalar yoki voqealarni ifodalaydi. She’riy matnlar lirik, epik yoki dramatik bo‘lishi mumkin, va ko‘pincha tasviriy obrazlar, metaforalar va simvollar bilan boyitilgan bo‘ladi. She’riy matnlar o‘zida estetik go‘zallikni va chuqur ma'noni mujassamlashtiradi.

Boshlang‘ich sinflarda she’riy matnlar ustida ishlashga innovatsion yondashuv ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish maqsadida bir qancha metod va texnikalarni o‘z ichiga oladi. Ushbu yondashuv quyidagi asosiy jihatlarni o‘z ichiga oladi:

1. Interfaol usullar: O‘quvchilarga she’rlarni o‘qitishda o‘yinlar, guruh muhokamalari va rolli o‘yinlar kabi interfaol usullarni qo‘llash. Bu metodlar o‘quvchilarni faol ishtirok etishga va she’rlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

2. Vizual materiallar: She’rlarni tushunishni osonlashtirish uchun rasmlar, videolar va multimediya materiallardan foydalanish. Bu o‘quvchilarning tasavvurlarini kengaytiradi va she’rning ma'nosini chuqurroq anglashlariga yordam beradi.

3. Kreativ yondashuv: O‘quvchilarni she’r yozishga rag‘batlantirish va o‘z his-tuyg‘ularini ifodalashga imkon berish. Bu, masalan, she’rlar yaratish, ularni sahnalashtirish yoki ijodiy loyihalar orqali amalga oshirilishi mumkin.

4. Multidisiplinar yondashuv: She’rlarni boshqa fanlar bilan bog‘lash, masalan, san'at, tarix yoki tabiiy fanlar. Bu orqali o‘quvchilar she’rning kontekstini yanada yaxshi tushunadilar.

5. Tadqiqot va muhokama: O‘quvchilarga she’rlarning mualliflari, tarixi va madaniy kontekstini o‘rganish imkoniyatini berish. Bu, o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

6. Emotsional bog‘lanish: O‘quvchilarni she’rlardagi his-tuyg‘ular bilan bog‘lash va ularga o‘z his-tuyg‘ularini ifodalash imkonini berish. Bu, masalan, she’rlardan keyin muhokama o‘tkazish yoki shaxsiy tajribalar bilan bog‘lash orqali amalga oshirilishi mumkin.

Ushbu innovatsion yondashuvlar boshlang‘ich sinflarda she’riy matnlar ustida ishlash jarayonini qiziqarli, samarali va ma’naviy jihatdan boyitishga yordam beradi.

Innovatsion yondashuv — bu yangi g‘oyalar, usullar yoki texnologiyalarni joriy etish orqali muammoni hal qilish yoki jarayonni yaxshilash maqsadini ko‘zlaydigan yondashuvdir. U quyidagi asosiy jihatlarni o‘z ichiga oladi:

-yangi g‘oyalar: Mavjud tizimlarni takomillashtirish uchun yangi fikrlar va konseptlarni ishlab chiqish.

-texnologiyalarni qo‘llash: Zamonaviy texnologiyalar yordamida samaradorlikni oshirish.

-ijodkorlik: Innovatsion yondashuv ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradi va yangi yechimlar topishga yordam beradi.

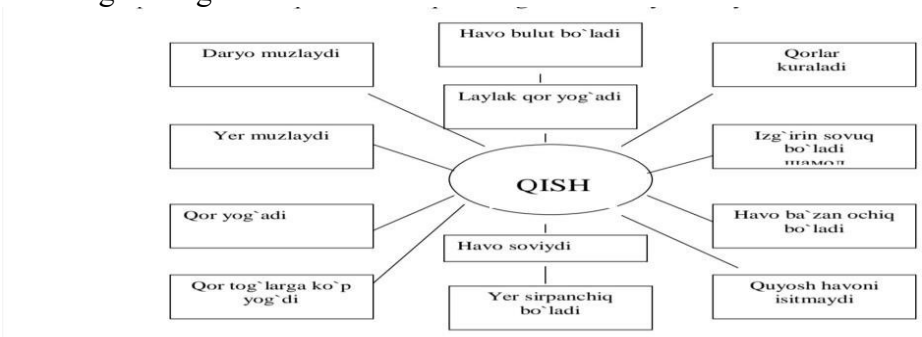
-tajribalar o‘tkazish: Yangi metodlarni sinab ko‘rish va natijalarni tahlil qilish orqali takomillashtirish.

-ko‘p qirrali yondashuv: Bir nechta sohalar orqali amalga oshirilishi, yangi ko‘rinish va yechimlarni keltirib chiqarishi.

Innovatsion yondashuv, umuman olganda, muammolarni yangicha ko‘rib chiqish va ularga yangi yechimlar taklif qilish jarayonidir.

Keling, boshlang‘ich sinflarda berilgan she’riy matnni tahlil qilib ko‘raylik. Misol uchun, "Qish" mavzusidagi she’rni olaylik.

She’r Tahlili: She’r "Qish" mavzusida yozilgan bo‘lib, qish faslining go‘zalliklari va uning tabiiy holatlarini ifodalaydi. She’rda qishning rang-barangligi, qor, muz va qishda yashovchi hayvonlar tasvirlangan. Bu obrazlar o‘quvchilarga qish faslini ko‘z o‘ngida tasavvur qilishga yordam beradi. She’rda qishning go‘zalligi va sovuqligi bilan birga, uning keltirgan hissiyotlari ham aks etadi. O‘quvchilar qorli landshaft va qishki o‘yinlarning quvonchini his qilishadi. She’rda o‘ziga xos ritm va qafiya mavjud, bu esa o‘quvchilarning she’rni eslab qolishini osonlashtiradi va uning estetik go‘zalligini oshiradi.

XULOSA. Boshlang‘ich sinflarda she’riyat matnlari ustida ishlash innovatsion yondashuvlar yordamida ta'lim jarayonini yanada samarali qilish imkonini beradi. Interaktiv metodlar, multimedia vositalari, ijodiy loyihalar va o‘zaro baholash orqali o‘quvchilarning ijodiy fikrlash, tilni o‘zlashtirish va badiiy tuyg‘ularini rivojlantirish mumkin. Madaniy kontekstni

inobatga olish esa she’rlarning chuqurroq tushunilishiga yordam beradi. Shu tariqa, bu yondashuvlar o‘quvchilarning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdug‘aniyev X. Adabiyot darslarida yangi pedagogik texnologiyalar. –T.: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi, 2020.

2. Abdullaeva S. M. She’riy matnlarni tahlil qilish metodikasi. –T.: O‘qituvchi, 2017.

3. Amonov R. A. Pedagogik innovatsiyalar va texnologiyalar. –T.: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat Ilmiy Nashriyoti, 2018.

4. Jumayeva T. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan she’riy matnlar ustida ishlash. –T.: Fan, 2022.

5. Karomatov Z. Boshlang‘ich ta’limda adabiyot va nutq madaniyati. –T.: Ma’naviyat, 2015.

6. Tursunov I. O‘zbek maktablarida adabiyotni o‘qitish usullari. –T.: Universitet nashriyoti, 2020.

7. Vahobova M. X. Boshlang‘ich ta’limda innovatsion texnologiyalarni qo‘llashning ahamiyati. –T.: Fan va texnologiya, 2019.

8. Xolmurodov U. Ta’lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish. –T.: Ilm ziyo, 2016.

9. G‘aniyev B. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. –T.: Yangi asr avlodi, 2017.

10. Sharipov A. Ta’limda kreativ va innovatsion yondashuvlar. –T.: Navro‘z nashriyoti, 2021.